

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

DR. DANILO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1903.

VSEBINA.

1. <i>Dr. Fr. Mohorič</i> : K uporabi kazenskega pravnega reda	129
2. Ob uvedbi slovenskih kazenskih razprav v Trstu . . .	139
3. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo.	
<i>a)</i> Pomen bianco-podpisov na menici. Lastna, ali trasirana menica? Ugovor iz naredbe od 6. oktobra 1853, št. 200 drž. zak., je dopusten tudi tedaj, kadar se je menica izpolnila neopravičeno	145
<i>b)</i> Določba ces. pat. z dné 5. julija 1853, št. 130 drž. zak., §-a 1 št. 3 <i>lit. a)</i> ni uporabna na poti v gozdu, ki jih da napraviti lastnik gozda in tako odtegne dotični svet gozdnemu obdelovanju. — Pogodba, s katero se ustanovi služnostna pravica vožnje čez kako parcelo, ni obvezna za singularnega naslednika v posesti parcele, ako se služnostna pravica ni dala vknjižiti na služeče zemljišče. — Izjemne določbe §-a 1500 obč. drž. zak. ne gre uporabljati tudi glede pravic, ki se ne pridobé potom priposestovanja . . .	149
<i>c)</i> Javno dobro je v zmislu §-a 311 o. d. z. »res extra commercium«, dokler služi javnemu prometu, in priposestovanje lastnine na njem je v zmislu §-a 1455 o. d. z. nedopustno. Priposestovanje delov javnih cest je nemožno tudi zaradi tega, ker je po §-u 7 zakona z dne 26. oktobra 1874 št. 27 dež. zak. za Kranjsko vsaka poraba cestnega telesa prepovedana	151
<i>d)</i> Vsprejeti je dedno prijavo, četudi je bila podana potem, ko se je zapuščinska razprava že sklenila, a tozadevni sklep še ni pravomočen (§ 120 zap. pat.)	153
4. Listek. Nova c. kr. justična palača in nova jetnišnica v Ljubljani	156
5. Razne vesti	158

Slovenski Pravnik.

Leto XIX.

V Ljubljani, 15. majnika 1903.

Štev. 5.

K uporabi kazenskega pravnega reda.

IV.

Osumljenec, obdolženec, obtoženec.

Ker se ti pojmi v praksi skoraj nikjer natanko ne razlikujejo, in ker tudi uradne tiskovine niso v tem pogledu natančne, veljaj ta razprava njim.

V postopanju zaradi pregreškov in hudodelstev je po §-u 38 odst. 1. kaz. pr. r. obdolženec le tist, proti kateremu se je predlagala uvedba redne preiskave, ali pa tudi tist, proti kateremu se je vložila obtožnica. Zakon tako razločuje med onimi slučaji, ko se je uvedla redna preiskava, in med onimi, ko se brez uvedene redne preiskave na podlagi golih poizvedeb vloži obtožnica pri predsedniku svetovalstvene zbornice.

Od trenutka predlagane uvedbe redne preiskave in od trenutka vložene obtožnice v slučajih brez uvodne preiskave se torej začne ime »obdolženec« po zakonovi besedi. Zakonov začetek za ime obdolženca, če se ga razlaga dobesedno, pa stvarno ni povsem zanesljiv. Zanesljivo je zakonovo nazivanje, kedar predlog za uvedbo redne preiskave dejansko tudi obvelja, oziroma kedar ima vložitev obtožnice tudi posledico, da obtožnica obvelja. Kajti proti uvedbi redne preiskave ima »obdolženec« pravico pritožbe na svetovalstveno zbornico in višje sodišče (§-a 113 in 114 kaz. pr. r.), in predlog na uvedbo redne preiskave se potem te pritožbe ali potem pomisleka preiskovalnega sodnika lahko ovrže, odstrani in poizvedbe ustavijo; enako se tudi vložena obtožnica lahko potem ugovora ovrže, odstrani, in tedaj stvar stopi v tist položaj nazaj, v katerem je bila pred predlogom za uvedbo redne preiskave in pred vložitvijo obtožnice, — in bi torej zopet ime »obdolženec« moralo izginiti, kakor obdolženca ni bilo poprej,

in kakor obdolženca sploh ni, če se kazensko postopanje ustavi, predno se predlaga redna preiskava in predno se vloži obtožnica.

Stvarno je torej ovajenca imenovati obdolženca šele tedaj, če je predlog za uvedbo redne preiskave postal pravomočen, odnosno če je pri predsedniku svetovalstvene zbornice vložena obtožnica postala pravomočna. In to je očitvidno tudi zmisel zakona, da bodi ime obdolženec stalno in določeno brez presledka. Do kdaj ostane obdolženec »obdolženec«? Tako dolgo, da ne postane obtoženec.

Obtožencem pa je v zmislu §-a 38 odst. 2 kaz. pr. r. smatrati onega, proti kateremu se je odredila glavna obravnava. In ker se glavna obravnava odredi s tem, da se obdolžencu dostavi vabilo k glavni obravnavi, torej postane obdolženec v trenutku dostavljenega vabila k glavni obravnavi obtoženec.

Kakšno zakonito ime pa je prisojeno ovajencu, predno je obdolženec? Zakon tega naravnost ne pove, kakor glede obdolženca in obtoženca. Pač pa je iz raznih določil posneti, da je ovajenca od ovadbe pa do zakonitega imena »obdolženec« nazivati osumljencem.

§ 38 kaz. pr. r. v 3. odstavku določuje, da so predpisi, ki veljajo za obdolženca, v kolikor niso stvarno omejeni na uvodno preiskavo, veljavni tudi za obtoženca in onega, ki se zasliši kot sumljiv kakega kaznivega dejanja, ali je kakor tak k zaslišanju povabljen ali v pripor ali v zapor dejan.

Po §-u 175 kaz. pr. reda ima preiskovalni sodnik pravico brez prejšnjega vabila zoper tistega, na kogar bije sum hudodelstva ali pregreška, odrediti, da ga pred sodišče privedo in začasno pripró. In na koncu tega §-a ima pravico proti osumljencu gotovega hudodelstva izdati zaporno povelje. — Enako § 177 kaz. pr. r., ki daje nepristojnemu sodniku ali varnostnemu oblastvu pravico, da začasno pripre onega, kdor je sumen pregreška ali hudodelstva.

Nasproti temu pa tudi zakon sam mnogokrat navaja ime »obdolženca«, kjer bi po določilu §-a 38 odst. 1 kaz. pr. reda moral imenovati ga osumljencem, tako n. pr. v §-ih 173, 176 odst. 1; 178, 179; 90 kaz. pr. r. itd.

Da se zakon ne drži strogo pravilnega imenovanja, je obžalovati. Kajti v vsakdanjem življenju je velik razloček, ali je

kdo samo sumen kakega kaznivega dejanja, ali ga je obdolžen (na podlagi utrjenih obtežil) ali pa celo obtožen. Osumljenec je lahko kmalu kdo, in osumljenec je očitvidno mil izraz, ki ne zasekava v dotičnikovo čast tako, kakor »obdolženec«, ki je naravnost obdolžen kaznivega dejanja, ali celo »obtoženec«. Zato je tembolj potrebno, da se praksa poprijema določnega nazivanja, kakeršno se strinja s sedanjim pravnim naziranjem in duhom pravosodstva.

Uradne tiskovine, žal, sploh ne poznajo imena »osumljenec«, ampak vseskozi samo ime »obdolženec«. Vabila se izdajajo samo na »obdolženca«. A to vse je občuten nedostatek. —

Pregledati nam je še zakonito nazivanje »ovajenec« pri prestopkih. Tukaj je pač položaj iz stvarnih razlogov povsem drugačen. Tukaj ni ne redne preiskave, niti obtožnice in ne takozvanega vmesnega postopanja. Tako le-ta kriterij za imenovanje »obdolžencem« naravnost odpade. Tukaj se torej obseg poizvedbe in preiskave in obtožbe strni v jedno celoto, in zatorej za osumljenca ni več prostora.

Zaradi kakega prestopka biti obdolžen, ni taka posebna stvar. To se pogostem zgodi, da kdo vedé ali nevedé pride v sum kakega prestopka, in zaradi tega ime »obdolženec« z ozirom na prestopki ni tako nečastno, poniževalno ali sramotilno, kakor pri kakem hudodelstvu. Kar pa tukaj ovajenec izgubi s tem, da ga zakon kar od začetka označuje obdolžencem, pridobi si s tem, da ga dalje časa ne označuje obtožencem. Ovajenec ostane obdolženec do razsodbe in šele z vzklicom proti razsodbi, torej šele tekom postopanja na II. instanci postane obtoženec.

Zakon sicer sam izrecno ne dela takega pojmovanja in razločevanja pri prestopkih, kakor glede postopanja pri pregreških in hudodelstvih, vendar velja § 38 kaz. pr. reda posredovanjem §-a 447 kaz. zak., odštevši uvodno preiskavo in obtožbo, v kolikor zahteva in dopušča naravni položaj, tudi za postopanje pri prestopkih. Zakon pa pri prestopkih dejansko razlikuje obdolženca in obtoženca v navedenem zmislu. Ovajenec se imenuje do razsodbe dejansko vedno samo »obdolženec« v §-ih 451 odst. 2; 452 št. 1 in 2; 453 odst. 2; 454; 455; 457, kjer se ovajenec tekom glavne razprave imenuje obdolženec (»razprava se začne z razložilom obtožbe, na to se zasliši obdol-

ženca . . .); enako v §-u 459 kaz. pr. reda, kjer je v nenavzočnosti obdolženca dognati glavno razpravo in izostalemu obdolžencu dostaviti uradni prepis rozsodbe; enako se imenuje ovajenec obdolžencem tudi v postopanju s kazenskim nalogom §-ov 460, 461 št. 4, kjer se daje obdolžencu, ki je že sojen s kazenskim nalogom, pravica ugovora.

§-i 463—481 k. pr. r. določajo o vzklicnem postopanju pri prestopkih. Prvič se imenuje »obtoženca« v §-u 465: »Obtožencu na korist . . . Dediči obtoženčevi . . . Na škodo obtožencu . . .«; dalje v §-u 466 in posebno v 5. odstavku: izpustitev oproščenega obtoženca . . .; dalje v §-ih 467 odst. 3; 471 odst. 2—4; 473, 477, 478 kaz. pr. reda.

Iz navedenega pa izhaja, da so oficijalne tiskovine pravosodnega ministrstva in sicer razpravni zapisniki in obrazci za sodbe, v katerih se ovajenec dosledno imenuje obtožencem napačni in da bi se morali pravilno glasiti na »obdolženca«.

V.

Ali je glavna razprava pri prestopkih obligatorna?

Povod k temu vprašanju da besedilo §-a 451. odst. 3, kaz. prav. reda: Razun slučaja, da je proti privedenemu ali samo prišlemu obdolžencu v istočasni navzočnosti obtožitelja z obdolženčevim privoljenjem takoj razpravljati in izreči sodbo »razun tega slučaja je potem, ko se opravijo morebiti potrebne uvodne poizvedbe, določiti dan za glavno razpravo.«

Vsled tega besedila trdijo nekateri, kakor n. pr. Frühwald (Prakt. Handbuch für strafgerichtliche Wirksamkeit in Uebertretungsfällen iz l. 1874, stran 420), da je sodnik obvezan, na vsako ovadbo pri prestopkih ali odrediti poizvedbe ali pa takoj glavno razpravo, oziroma, da je glavna razprava za končno rešitev kaz. postopanja pri prestopkih neobhodna potrebna, — obligatorna.

Tudi v praksi okrožnega sodišča v Celju se ta § razlaga v zmislu obligatorne glavne razprave o prestopkih: ». . . . O kaznivih dejanjih, ki kot prestopki spadajo v sodnost okrajnega sodišča, je odločevati po §-u 451 kaz. pr. reda zgolj po poprejšnji glavni razpravi«. Od zavezanca, kateremu so se zarubile nekatere

stvari, je obdolženec kupil druge stvari in pomotoma neko malenkost izmed zarubljenih stvari, ker se mu, ko je v to svrho vprašal pri sodišču, zaradi odsotnosti akta niso mogle naznaniti vse posamezne zarubljene stvari, in ker je zavezanec trdil, da dotična neznatna stvar ni zarubljena, vrhu tega pa se selil v Ameriko in ni bilo časa za dalnje prepričevanje (DI ⁴⁵/₂). Prvi sodnik je po poizvednem zaslišanju obdolženca kaz. postopanje ustavil, a vsključno sodišče je ustavitev razveljavilo in prvemu sodniku naročilo rešitev z glavno razpravo in rzsodbo.

Toda preiščimo natančneje, koliko je obligatornost glavne razprave v zakonu res zahtevana in utemeljena.

Da se obligatornost glavne razprave ne da izvesti, izhaja pred vsem iz načela upravičenega obtožitelja. Če upravičeni obtožitelj svoj obtožni predlog umakne pred glavno razpravo, je odreditev ali vršitev glavne razprave, in vsako daljnje poslovanje sodnikovo nemogoče, nično (§-i 2, 90, 109, 227, 259 št. 1 in 2 kaz. pr. reda in dr.). Upravičeni obtožitelj lahko umakne svoj predlog med poizvedbami, pred dnevom odredene glavne razprave, in sodnik je obvezan, kazensko postopanje po zmislu §-ov 90 in 447 kaz. pr. r. ustaviti. Po teh navedbah bi bilo torej vsaj od upravičenega obtožitelja zavisno, ali mora sodnik odrediti in izvršiti glavno razpravo v postopanju radi prestopkov.

Toda po zmislu in dejanskih določbah kazenskega pr. reda je sodnik pri odločevanju od ovadbe do rzsodbe popolnoma nezavisen od predlogov upravičenega obtožitelja. Sodniku je njegove predloge marveč samostojno in nezavisno presoati. Sodnik je na predlog obtožiteljev vezan le toliko, da obdolženca ne more obsoditi zaradi dejstva, na katero se obtožba ni raztezala sprva ali ni raztegnila tekom kazenskega postopanja do zaključitve glavne razprave (§ 267 kaz. pr. r.). Kazenski postopnik nalaga sodniku samó, da mora vsak predlog upravičenega obtožitelja rešiti, a kakovost rešitve je edino le stvar sodnikova. V §-ih 35, 92, 208, 213 kaz. pr. reda daje celo izrecno preiskovalnemu sodniku itd. pravico, izraziti pomisleke proti obtožiteljevim predlogom. Zakon nikjer ne zahteva in tudi noče, da bi sodnik moral vselej ustreči obtožiteljevemu predlogu. Da celo proti obtožiteljevemu predlogu mora sodnik kazensko postopanje ustaviti, in daje § 109 kaz. pr. reda tako ustavilno pravico svetoval-

stveni zbornici, § 213 kaz. pr. reda nadsodišču kot II. inštanci v postopanju o pregreških in hudodelstvih izrecno.

Sicer pa tudi Frühwald dela nekatere izjeme. On upravičuje okrajnega sodnika, da sme odložiti ovadbo, če je prepričan, da reč ne spada pred sodišče, da je kaznivost ugasnila, ali da obtožitelj k obtožbi ni upravičen (§-i 2, 526, 527, 528, 466 kaz. pr. reda itd.). S tem torej Frühwald sam odobruje končno rešitev in odložitev ali prav: ustavitev kazenskega postopanja pred glavno razpravo in tako sam izključuje obligatornost glavne razprave pri prestopkih. Kakor je razvideti iz njegovih navedeb, pa on ustavitev dovoljuje samo v objektivnem oziru in omejuje obligatornost samo na subjektivne slučaje, zahtevajoč, da pri prestopkih sodnik vedno in vselej o subjektivni krivdi obdolženca razsoja v glavni razpravi in z razsodbo. Enako praksa okrožnega sodišča v Celju: »... ali in v koliko zadeva obdolženca krivda v subjektivnem oziru, je dognati potem v §-u 451 in dr. kaz. pr. reda določenega postopanja glavne razprave (DI $^{52}/_2$ in DI $^{51}/_2$; v obeh slučajih je šlo za to, ali je lastnik hiše, ki je po starem, še često navadnem sistemu hiš vzgrajena brez dimnika, odgovoren po §-u 459 kaz. zak., in rzsodilo se je v obeh slučajih pozneje po §-u 259 št. 3 kaz. pr. reda). Toda temu nasproti je nedvomno po §-u 109 in §-u 213 kaz. pr. reda sodnik upravičen, postopanje radi pregreškov in hudodelstev ustaviti zaradi tega, ker ni dovolj obtežilnih okolnosti in dokazil za krivdo obdolženca — v subjektivnem oziru. In to se zgodi največkrat. Sicer pa bi se lahko obtoženca na prazen sum spravilo na obtožno klop.

In v tem oziru zakon za prestopke nima nobenega določila, vsled katerega bi se omejevala sodnikova pravica, da konča kazensko postopanje pred glavno razpravo in brez sodbe, kadar je stvar dozorela tudi v subjektivnem oziru.

Dalje ni vselej možno že takoj ob vložitvi ovadbe ali ob njenem prvem reševanju dognati nekaznivosti, oziroma brezkrivdnosti v objektivnem oziru. To se lahko zgodi šele v času med odrejeno glavno razpravo in med razpravnim dnem, torej ves čas pred glavno razpravo. Tretjič velja določba §-a 109 kaz. pr. reda nedvomno tudi za prestopke; seveda opravičuje § 109 kaz. pr. reda tukaj okrajnega sodnika iz stvarnih razlogov k

ustavitvi, ker pri prestopkih ni redne preiskave in ni svetovalstvene zbornice. § 109 kaz. pr. reda velja posredovanjem §-a 447 kaz. pr. r. gotovo tudi za prestopke, ker je nezavisna sodnikova presoja v vsakem stadiju kazenskega postopanja glavna smer kaz. postopniku, in ker bi sicer zakon pri prestopkih moral tako važno in posebno določilo izrecno izključiti, če bi ga ne hotel obdržati v veljavi tudi za prestopke.

Na stališču, da glavna razprava pri prestopkih ni obligatorna, stoji tudi očitvidno plenarna odločba kasacijskega sodišča z dne 10. maja 1885 št. 12601 zb. št. 63, ki je natisnjena v Manzovi izdaji pri §-u 451 kaz. pr. reda in navaja: Nazor, da okrajno sodišče, kakor hitro je predlagano zakonito kaznovanje, ni več upravičeno odkloniti glavne razprave, marveč da je brez izjeme obvezano, razpravljati in razsojati v glavni razpravi, nima zaslombe v določbah kazenskega postopnika, ki izroča predloge obtožitelja v presojo in odločbo glede na njih utemeljenost in zakonitost. Zanimivo je, da je v tem slučaju šlo ravno zaradi prestopka goljufije. Dejanski položaj sicer ni naveden, a da se misliti, da je v tem slučaju vzrok za ustavitev bil subjektiven. Kajti v objektivnem oziru gre pri goljufiji za škodo in poškodovanje, in v subjektivnem oziru za goljufivi namen, in je torej prestopok v objektivnem oziru bil najbrže utemeljen. Na subjektivne razloge se očitvidno nanaša tudi v le-tej odločbi izraz: »sodnikova presoja glede na utemeljenost obtožiteljevih predlogov«.

Sploh pa je načelo vsakega in osobito kazenskega postopanja, da se stvar končno reši tedaj, kadar je za končno rešitev zrela. Dejstvo, da nekdo stanuje v hiši, vzgrajeni po sistemu brez dimnika že 50 ali 100 let, je takoj po ovadbi zrelo za končno rešitev, in je izključeno, da bi glavna razprava mogla kaj drugega v tem oziru spraviti na dan nego to, da so se take hiše z dovoljenjem pristojnega oblastva stavile nekdanj in se stavijo še sedaj. Načelo obligatorne glavne razprave pri prestopkih bi tukaj sililo stranke k nepotrebnim potom, zamudam in stroškom, kar pa gotovo ni po smeri zakona.

Slednjič je tudi v subjektivnem oziru stvarni položaj, posebno, če so se odredile poizvedbe ali če se je že enkrat razpravljalo — po soglasju vseh dokazil, listin, aktov itd. —

lahko tako jasen, da je stvar dognana, in da boljšega pojasnjevanja sploh ni pričakovati. Čemu torej še nove glavne razprave, — samo da se izreče oprostitev sodbenim potom, ko ima končna ustavitev isti učinek, in enako uspešna pritožna sredstva?

S tem se tudi zakonovo besedilo prav dobro strinja. Zakon ne veleva namreč glavne razprave pri prestopkih obligatorno, ampak le za fakultativno, redno, navadno pravilo. To se razvidi iz §-a 451 odst. 3 kaz. pr. reda, če se ta odstavek primerja prednjima. Odst. 1 določa, da zadostuje, če se sploh predlaga zakonito kaznovanje, in da pri prestopkih ni niti prave uvedne preiskave, niti posebnega postopanja za obtožbo. Odst. 2 piše, kdaj sme sodnik soditi takoj ob vloženi ovadbi. Odst. 3. pa dostavlja, da je razun teh dveh slučajev odrediti ali poizvedbe, ali pa glavno razpravo. Zakon na tem mestu ne določa, kedaj je postopanje na pr. v zmislu §-a 90 kaz. pr. reda, če se umakne obtožba, ustaviti, to je zakon uredil drugje in iste določbe veljajo tudi tukaj.

Praviloma je odrediti glavno razpravo, — če se postopanje že poprej ne zaključi. Končno rešiti se pa postopanje ne da z odložitvijo, ampak samo z ustavilnim sklepom, kajti odložitev, katero ustanavlja zakon v §-ih 412 in 442 št. 2 kaz. pr. r., je samo začasna rešitev, začasno zaključevanje kaz. postopanja, katero se lahko vsak čas ponovi brez formalnosti prave ponovitve §-a 352 in dr.

Logično je izvajati in reševati to vprašanje takole: Če § 451 v odst. 3 kaz. pr. reda določuje glavno razpravo za obligatorno, tedaj mora biti glavna razprava obligatorna brez izjeme. Če pa je dopustna ustavitev po § 90 kaz. pr. r. in iz objektivnih razlogov, tedaj pa je to že dovolj dokaza, da glavna razprava pri prestopkih sploh ni obligatorna.

VI.

Razmerje podsodnosti po §-ih 51 in 52 kaz. pr. reda.

§ 51. kaz. pr. reda piše, da pristojna kazensko postopanje praviloma onemu sodišču, v katerega okrožju se je storilo kaznivo dejanje, in sicer tudi tedaj, če je k dejanskemu stanu pripadajoči vspeh nastopil na kakem drugem kraju. Razlogi za

le-to podsodnost so razlogi umetnosti; kjer se je kaznivo dejanje dogodilo, tam se najlažje preiskuje, zbira snov, najde sledove; tukaj je vse gradivo takorekoč osredotočeno in je najlažje dobiti razloge za presojo; tudi je naravno, da se storilec in dejanje najbolj pokorava tam, kjer se je zgodilo.

Vprašanje, kje je pravzaprav kraj storitve, se da pač edinole tako stvarno rešiti, da je ta kraj tam, kjer se je storil kak h kaznivemu dejanju pripadajoči čin (kjer se je strel izprožil; kjer se je pismo dalo na pošto, kjer se je drugega brezuspešno nagovarjalo k zločinu; kjer se je nosilo orožje). A izmed več krajev storitve je podsodnost istega, čegar sodišče prehit. Prehiti pa po merodajni teoriji in praksi stvarno tisto sodišče, ki opravi prvo preiskovalno dejanje na predlog upravičenega obtožitelja.

Ta podsodnost kraja storitve je redna in občna v splošnem pomenu besede, nasproti izvanredni podsodnosti delegacije, nagle sodbe, ki so zakonite podsodnostne izjeme, in nasproti posebni (redni) podsodnosti (na pr. vojaštva, eksteritorialcev). Enako je pa imenovati tudi podsodnost §-a 52 k. pr. r. redno in občno; takisto podsodnost §-a 56 k. pr. r.

§ 52. k. pr. r. namreč določa: Če se vloži ovadba pri sodišču, v katerega okrožju obdolženec domuje ali biva ali se ga zasači, je to sodišče pristojno, če ga ni že prehitelo sodišče storjenega dejanja. Vendar je stvar le-temu sodišču oddati, če to zahteva državni pravdnik tega ali onega okrožja, zasebni obtožitelj ali obdolženec, oziroma vsaj eden izmed več obdolžencev. Umestnost le-te podsodnosti nam predočuje dejstvo, da je za obdolženca najboljše, če se zagovarja brez mnogih stroškov tam, kjer prebiva; da se z obdolžencem seveda najbolj in najlažje obravnava tam, kjer se ga ima blizu; in da se obdolženca tudi na njegovem bivališču najlažje preiskuje.

Obe podsodnosti §-a 51 in §-a 52 k. pr. r. sta v navadnem pomenu besede torej redni in občni — ker veljavni v vseh, iz istega razloga snujočih se slučajih — nasproti posebni podsodnosti za posebne slučaje (vojaštvo, eksteritorialnost).

Toda že vsprevedovanje zakonovega besedila nam kaže prednost in večjo veljavo podsodnosti §-a 51 k. pr. r., ker kljub predpogojem §-a 52 k. pr. r. obvelja podsodnost sodišča, v katerega okrožju se je kaznivo dejanje storilo, prvič, če je to

sodišče podsodnost bivališča prehitelo; drugič, če upravičenec to zahteva. Razun tega ima besedilo §-a 51 k. pr. r. neko svojstvo, katero sicer ni tako jasno izraženo, katerega pa vendar besedilo §-a 52 k. pr. r. nima.

Že sprva se je opozorilo v §-u 51 kaz. pr. r. na besedo »praviloma« pristojno. To besedo je očitvidno razglati v ožjem pomenu nasproti splošnemu označilu: redna, občna podsodnost, katera izraza zakonu samemu ne rabita, ampak samo teoriji.

Denimo slučaj, da je sicer ovadba vložena pri sodišču obdolženčevega bivališča, a iz ovadbe same je nedvomno jasna tudi podsodnost storitve, ki pa zadeva drugo sodišče, nego ono bivališča, — katero sodišče je pristojno? Kdor se bo strogo držal besedila §-a 52 k. pr. r., se odloči za sodišče bivališča, kajti sodišče storjenega dejanja, ga dobesedno ni prehitelo in tudi upravičenec po zakonu ni zahteval odstopa sodišču storjenega dejanja. Toda tukaj treba besedo *praviloma* v §-u 51 k. pr. reda natančneje pogledati.

Stvarni in zgodovinski razlogi govorijo pred vsem za to, da se kaznivo dejanje tam preiskuj in pokoravaj, kjer se je storilo. Zato — in sicer tretjič — je kraj storitve *praviloma* odločilen za podsodnost in odločilen — torej tudi »in pari causa« — tedaj če se sicer ovadba vloži pri sodišču bivališča, a je podsodnost storjenega dejanja v istem trenutku jasna in dognana. V tem slučaju se tudi ne more reči, da je podsodnost bivališča prehitela podsodnost storjenega dejanja, ker je bila leta že dognana, predno se je ukrenilo kako preiskovalno dejanje na predlog upravičenega obtožitelja.

V teh treh slučajih ima torej podsodnost §-a 51 kaz. pr. r. več veljave, nego podsodnost §-a 52 k. pr. r.

V konkretnem slučaju je poprej v okrožju okrajnega sodišča v G. bivajoči obdolženec, ki biva sedaj več kot pol leta v preiskovalnem zaporu v C., pisal iz preiskovalnega zapora baje razžaljivo pismo, vidirano po preiskovalnem sodniku in dano v C. na pošto, v okrožje okrajnega sodišča G. in tu je pismo razkazoval prejemnik P. Zasebni obtožitelj A. je vložil pri okrajnem sodišču G. zasebno obtožbo. Ker je bila iz ovadbe same razvidna podsodnost okrajnega sodišča C., v katerega okrožju se

je pismo pokazalo preiskovalnemu sodniku in dalo na pošto, je okrajno sodišče v G. odstopilo stvar okrajnemu sodišču C. po zmislu §-a 51 k. pr. r. Okrajno sodišče v C. pa je poudarjalo, da se je pismo pisalo adresatu v okrožju G. in da ga je adresat v okrožju G. razkazoval, vsled česar je zanj zvedel zasebni obtožitelj, in da je potemtakem kraj storitve v področju sodišča G.; po §-u 51 k. pr. je stvar vrnilo sodišču v G. Le-to je pri svoji nepristojnosti vstrajalo in predložilo stvar II. inštanci v odločitev negativnega kompetenčnega spora po zmislu §-a 64 k. pr. r. Svetovalstvena zbornica v C. je odločila, da je pristojno sodišče G. kot sodišče obdolženčevega bivališča iz razloga, zgoraj pod drugič poudarjenega, ker niti zasebni obtožitelj niti obdolženec (katerega se pa ni vprašalo) ni zahteval, da se stvar odstopi sodišču C., kjer se je kaznivo dejanje storilo.

Po našem prejšnjem izvajanju je v le-tem slučajno pristojno okrajno sodišče v C. iz razlogov, pod tretjič navedenimi in dalje tudi iz razlogov §-a 52 k. pr. r. — ker obdolženec že nad pol leta biva ali se vsaj zadržuje v preiskovalnem zaporu v področju okrajnega sodišča v C., in je tudi zanj obravnava v C. ugodnejša. Kar se pa dejanja samega tiče, je bilo izvršeno s predložitvijo pisma preiskovalnemu sodniku in z oddajo na pošto, in očitvidno ne šele v času, ko ga je adresat prejel in razkazoval, saj bi se pismo lahko tudi doposlalo kam drugam in prišlo komu drugemu v roke. —

Dr. Fr. Mohorič.

Ob uvedbi slovenskih kazenskih razprav v Trstu.

(Spomini.)

Zadnje tedne se je po listih poročala nekaka posebna novost, da so se kazenske razprave pri deželnem sodišču tržaškem začele vršiti popolnoma v slovenskem jeziku in da se je tako tudi rzsodba razglasila slovenskemu obtožencu. Italijanski listi, in seve nekateri mestni zastopi po Istri so zato zagnali hud krik ter z velikim patosom kažejo na krivico, katero jim je vlada baje

napravila, ker se sme slovenskega obtoženca — obsoditi v njegovem razumljivem jeziku. Prav nič ne dvomimo, da bode tudi visoka vlada še svoj čas Slovincem oponašala to — dobroto, morda samo v razgovorih z našimi poslanci, morda pa tudi javno v državnem zboru, kedar jej bode braniti kako, Italijanom dano, a za nas res bridko koncesijo — saj Slovence je odpraviti tolikanj lahko!

Mi pa v opravičenje legitimnosti pri tem [poznorojencu ne navajamo samo znanega člena XIX. temeljnega državnega zakona, temuč že ukaz pravosod. ministrstva z dne 15. marca 1862 št. 865, ki je bil izdan predsestvom višjih deželnih sodišč v Gradcu in Trstu za vse sodne okraje, kjer prebivajo Slovani. Tega ukaza 3. odstavek se glasi: »Gledati je na to, da so sodniki, državni pravdniki in zagovorniki pri kazenskih razpravah proti obdolžencem, ki so zgolj slovanskega jezika zmožni, tudi sami popolnoma vešč i slovanskega jezika, da je moč i voditi obravnavo v slovanskem jeziku in v istem objavljati sodbo ter po možnosti tudi njene razloge ¹⁾. — Seveda je trajalo nad dvajset let za slovenske okraje graškega nadsodišča, predno je razpravljanje zoper slovenske obtožence na zbornih sodiščih sploh nastalo slovensko, in temu nasprotna birokracija bi je bila še zavlekla, da ni bil vodja pravosodnega ministrstva, dr. Pražak, c. kr. pravdništvom izdal naredbe z dne 25. junija 1883 št. 9250, ²⁾ ter za sodišča že poprej naredbe z dne 18. aprila 1882 št. 20513 ³⁾. V le-tej je pravosodno ministrstvo odredilo, da je vsem sodiščem v slovenskih okrajih graškega nadsodišča v prihodnje ravnati po določilih prej navedenega ukaza z dne 15. marca 1862 in kasnejših popolnujočih naredeb. V prvi, c. kr. državnim pravdništvom namenjeni naredbi pa se je izreklo pričakovanje, da bodo uradniki državnih pravdništev v najkrajšem času brez zadržka lahko v slovenskem jeziku sestavljali obtožnice zoper slovenski govoreče obtožence, da bodo v istem jeziku stavili predloge in imeli govore na glavnih razpravah pred sodečim sodiščem — in pred poroto, razun kedar bi to vsled razmer kazenskemu poslovanju škodovalo.

¹⁾ Glej »Slov. Pravnik« l. 1891 stran 72.

²⁾ Glej »Slov. Pravnik« l. 1883 stran 146.

³⁾ Glej »Slov. Pravnik« l. 1882 stran 129.

Državna pravdnštva se temu odločnemu ukazu niso mogla ustavljati in so v drugi polovici l. 1883. jela vlagati slovenske obtožnice. Zanimivo je, da pa sodišča na te obtožnice niso takoj sestavljala niti slovenskih zapisnikov k glavni razpravi, niti slovenskih razsodeb, da tudi nekaj časa niso razsodeb po glavni razpravi obtožencu razglašala v slovenskem jeziku. Uzrok tej neodločnosti pa ni tičal morda v tem, da bi tedanji zborni sodniki ne zmagovali jezikovnih težav, nego le-ti niso prav zaupali, da so ministrove besede res odkritosrčne, ko v poprejšnjih dobah skoro da niso bile, in pa bili so po vsej pravici prepričani, da slovenskemu uradovanju nasprotuje vse višje sodništvo, posebno pa graško. Iz registratur posamnih zbornih sodišč se lahko posname, kako se je zahtevano slovensko razpravljanje in uradovanje polagoma vendar udomačilo.

Zanimivi so na pr. spomini, kako se je to slovensko uradovanje razvilo pri okrožnem sodišču v Novem mestu, kjer so bila vsled razmer tla še nekam najbolj ugodna. Podatke o tem nam je izročil sedaj že pokojen rodoljub in izboren sodnik; nekaj jih je svoj čas že objavil »Slov. Pravnik« in dosti pomenljivi so, da jih ponovimo za sedanje mlajše pravnike, ki o tedanjih bojih v tem oziru nimajo pravega pojma ter da jim dostavimo nekaj drugih, ki še niso bile natisnjeni.

Tisti čas torej je bil sodni predsednik v Novem mestu častit. mož in dober pravnik, a star »Kranjec«. Ministrovo naredbo je sicer prijavil podrejenim sodnikom, a sam ni dalje odredil ničesar. Nekako polovica tedajnih svetovalcev je bila sicer slovenska, a rekel ni nikdo ničesar, kajti imeli so preobilo — skušenj. Obtožnice so se torej začele slovensko, a zapisniki glavnih razprav in razsodbe so bile še dalje nemške! — Čez par tednov pa dobi mlad avskultant po končani kazenski razpravi prve spise s slovensko obtožnico, da sestavi zapisnik in razsodbo. Nalašč se odpravi k predsedniku, vprašat ga, v katerem jeziku bodi oboje, ker je obtožnica slovenska. Predsednik je menil, da drugi kolegi tudi še dalje napravljajo oboje v nemškem jeziku; na pripomnjo mladeniča, da naj bi se na slovensko obtožnico in dejansko slovensko razpravljanje sestavljala slovenski tudi zapisnik in razsodba, pa je zaključil predsednik pogovor: »naj naredé kakor hočejo, men' je vse eno!« — Led je bil prebit. Omenjeni

avskultant, vsekakor odločen mož — imena pokojni rodoljub ni povedal — odide in sestavi kar formular k zapisniku glavne razprave in k razsodbi ter ga da pomnožiti na uradnem avtografnem stroju. Vsled ugovora tedajnega pisarniškega predstojnika, slabotneža iz stare šole, je pač predsednik še nekaj mrmral, da pojde preveč papirja in kemične tinte, in pa da pisarji nimajo časa pisariti formularjev, toda tu se je postavilo že par slovenskih referentov; formularji so se kemično pomnožili še parkrat, potem pa so se dali v tiskarno, kasneje jih je natisnila c. kr. drž. tiskarna skoro brez spremembe, in do malega taki so še sedaj.

V kratkem torej — meseca avgusta t. l. — bode dvajset let, odkar se pri navedenem okrožnem sodišču zdržema sestavljajo zapisniki o glavnih razpravah in kazenske razsodbe v slovenskem jeziku. — Opisnemu prvotnemu razvoju je pač c. kr. kasacijski dvor k nekemu razsodilu z dne 13. novembra 1883. št. 13099 privesil opomnjo, ki slovenske razsodbe ne pripoznava za original, temuč le za prevod; ta opomnja je tudi priobčena v zadnji številki »Slovenskega Pravnika« iz l. 1883 na strani 223. Ker je ondi izraženo mnenje prečudno in za slovensko uradovanje značilno, ponatisnemo je tu popolno s tedanjim pristavkom:

»C. kr. okrožnemu sodišču se opomni, da posvetovalni zapisnik dn. št. 4 ne odgovarja določbam §§ 161 in 162 min. nar. z dne 16. junija 1854 št. 165. drž. zak. Posebno, ker se je posvetovanje vršilo v nemškem jeziku, in se je jedino v tem jeziku vršiti moglo, razsodba z razlogi pa se je izgotovila v slovenskem jeziku, more biti ta (slovensko izgotovljena) razsodba le prevod pri posvetovanju določenega izreka in njegovih razlogov. Iz tega pa sledi neizogibno, tudi ako bi se ne oziralo na omenjene določbe, da ni zadosti, da bi se v posvetovalnem zapisniku sklicevalo samo na izrek in razloge te razsodbe, temuč v posvetovalnem zapisniku moral bi biti naveden popolno določeni izrek z razlogi vred. Isto tako imeli so se sklepu od 14. septembra t. l. št. 5171 ¹⁾ pristaviti njega nagibi, nikakor ne zadostuje sklicivanje na nagibe, navedene v odloku, ki je zgotovljen v slovenskem jeziku.« »Tej opomni gotovo ni treba nikakega komentara, vendar recimo par besedi.«

¹⁾ t. j. sklep posvetovalne zbornice, v katerem se referent sklicuje na stranki namenjeno slovensko rešitev.

»1.) Ni nam znan nobeden javen zakon, ki bi ukazoval, da se ima v kazenskem slučaju, o katerem je bila sicer čisto slovenska razprava, posvetovati le nemško. Mislimo temveč, da je dotični sodni dvor napravil posvetovalni zapisnik le za to v nemškem jeziku, ker ga je smatral kot del notranjega poslovanja, ki je pri nas vže iz navade nemško. Prepričani pa smo tudi, da je v smislu sedanjih zakonov posvetovalni zapisnik (Beratungsprotokoll) le drugotne vrednosti, odločilen pa je spisek razsodbe, ki se je javno oznanila; počemu bi bil sicer tolikokrat naglaševan princip javnosti?!«

»2.) Spisek slovensko razglašene razsodbe po slovenski razpravi tedaj nikakor ni prevod sklenjenega izreka, nego je prava matica (original). Ako bi bilo mnenje kasacijskega dvora pravo, morale bi se vendar razsodbe o porotnih slučajih pri nas izdelavati slovensko, kajti posvetovanje o najvažnejši točki razsodbe — o krivnji — je pri nas skoro vedno le v nemščini možno. Prišli bi tedaj do tega, da bi se mnogo odločilnejše porotne razsodbe zgotavljale slovensko, manjše, katere sklepajo učeni sodniki, pa nemško! Dosledno bi do pred kratkim ne imeli nobene porotne razsodbe pri nas v originalu, ker so bile pač vse nemško zgotovljene. Ti nazori ob sebi tedaj niso tolike važnosti, ker nimajo krepkih razlogov, važni pa so tirjani nasledki.«

»Tirja se namreč, da se vsled slovensko zgotovljene razsodbe, ker se smatra za prevod, vzamejo v posvetovalni zapisnik sklenjeni izrek in razlogi popolno, t. j., če hočete slovenske razsodbe, imejte pa dvojno delo! In to vse, ker se hoče nekako principijelno razločevati med slovenskimi in nemškimi razsodbami. Mi menimo, da kasacijski dvor ni kompetenten soditi o jezikovnih vprašanjih, čemu bi bile sicer tudi naredbe pravosodnega ministrstva, seosebno zadnja z dne 31. decembra 1882. Bojimo pa se sicer, da bi ta »opomnja« vendar ne vplivala na naša sodišča, kjer se gotovo mlajše moči trudijo vstrezati našim pravičnim zahtevam. Tudi ako bi bili našega prepričanja, dobi se še vedno kak obzir in obzirček, kjer bi ga ne trebalo!«

»Ne vemo tedaj, kako se bodo naši sodni dvori — na te opomnje ozirali, ali bodo slovenske razsodbe dejali sploh »ad acta«, ali bodo še izdelovali jih in le kasacijskemu dvoru po-

šiljali nemške, ker dvojnega dela si javalne ne bodo hoteli nalagati. Prvo bilo bi žalostno, drugo ne bolj vtemeljeno.«

»Konečno drznemo se izreči naše, morda ne ravno neverjetno mnenje, da bi namreč vseh teh opomenj ne bilo, ako bi jih bilo pri najvišjem sodišči na Dunaji med 48 svetniki — prezidentov in senatnih prezidentov niti ne štejemo — nekaj več slovenščine zmožnih kot — en sam. Poljakom, Čehom, Italijanom in drugim se take opomnje najbrže ne pošiljajo.«

»Torej naši poslanci, ganite se!«

Tako smo pisali l. 1883! — Marsikateri stavek trebalo bi ponavljati še večkrat, da pri nas prodre, a našim mladim pravnikom se vsaj ni več ozirati na §§, ki jih najvišje sodišče navaja početkom svoje pripomnje, ko so ob veljavo z določili v §-u 186 in nasl. posl. reda iz l. 1897. Nekateri predsedniki kazenskih razprav so se res nekaj časa oklepali višjesodnega mnenja tako, da so razsodbe razglasili v slovenskem in nemškem jeziku, a kmalu prešlo je tudi to, in sedaj ga ni sodnika, menda tudi pri najvišjem sodišču ne, ki bi trdil, da je po slovenski razpravi razglašena slovenska razsodbe le — prevod prave razsodbe.

Jednako se je popolno slovensko razpravljanje uvedlo — menda malo kasneje — tudi pri koleg. sodiščih v Ljubljani in v Celju ter drugod po slovenskem ozemlju. Dobro bi bilo, da nam kedo sporoči kaj natančnejšega o Celovcu, tembolj, ker so zadnja leta pod znanim graškim poveljstvom slovenske obtožnice redkejše, odkar preiskovalni sodniki iz glasovitih kurzov popolnoma slovenske obtožence zaslišujejo vendar nemško. Vemo, da se na Goriškem godi jednako in da je ondi kar naprej določeno število slovenskih obtožnic na 10 %, v resnici pa bi jih moralo biti krog 50 %.

V Trstu so se vzlic približno enakim razmeram povse slovenske razprave pričele šele letos, torej 41 let po ministrski naredbi, ki jih je zagotavljala in že dopuščala. Za napredek naš to ni posebno veselo znamenje, temuč le dokaz, da smo se premalo racijonalno brigali za odločilne naše interese, da se mora v prihodnje vse naše razumništvo za to vprašanje zanimati in potezati, ter da moramo nasproti italijanskim in nemškim agitacijam, pa tudi nasproti omahljivi vladi povsod povdarjati našo — tudi v tem oziru res že — »staro pravdo«!

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Pomen bianco-podpisov na menici. Lastna, ali trasirana menica? Ugovor iz naredbe od 6. oktobra 1853, št. 200 drž. zak., je dopusten tudi tedaj, kadar se je menica izpolnila neopravičeno.

Tožiteljica *A* je vložila proti tožencu *B* menično tožbo in zahtevala: Toženec *B* je dolžan kot izdatelj edine menice z dne 20. avgusta 1901 plačati tožiteljici 7000 K s 6% obrestmi od 21. februarja 1902 in stroške v 3 dneh proti izvršilu.

Plačilni nalog je izšel v zmislu tega zahtevka.

Toženec je vložil ugovore, trdeč, da v tožbi navedena menica ni lastna menica, nego trasirana menica, kojo je on (toženec) le kot izdatelj podpisal, a grofica *C* jo je pozneje akceptirala; poznejšnja prememba menice v lastno menico se je proti volji toženca in brez njegove vednosti, toraj krivično zvršila; ko je toženec menico podpisal, nič ni bilo govora o akceptaciji, nego le, da jo on (toženec) podpiše še skupno s tretjo osebo *D* kot izdatelj; kakor trasirano menico jo je tudi sprejemnica grofica *C* naprej oddala in vsled tega sta jo toženec in *D* »a tergo« kot indosanta podpisala ter je taka menica prišla tožiteljici v roke, ker se tudi nahaja na hrbtu menice njen pečat. — Nadalje je toženec navajal, da bi bilo napraviti menični protest v zmislu čl. 41 men. r., a ker se je to opustilo, toženec meničnopravno ni več zavezan. Zahteva torej toženec, da se plačilni nalog razveljavi in tožiteljico obsodi v stroške.

Na ustni razpravi je še toženec omenil, da se je med njim in grofico *C* dogovorilo, da se hoče izdati trasirana menica, da sta se potem on in *D* na praznem meničnem blanketu, kateri je samo kazal znesek 7000 K, podpisala kakor izdatelja ter zajedno na hrbtu kot indosanta, da sta to menico grofici *C* izročila, ki je menici dodala svoj podpis z besedo »sprejela«. — Ta menica se je prvotno tudi iztožila edino le proti sprejemnici *C* in se je na podlagi izposlovanega plačilnega naloga tudi že izvršila rubežen; poznejšnja prenareditev menice je torej lastnovoljna in proti zakonu.

Tožiteljica je replicirala, da je toženec še pred razpravo vso menično svoto brezpogojno plačal in se mu je radi tega tudi izročila pobotana menica; ker je še tudi plačal stroške, je očitvidno brezpogojno priznal menično svojo obvezo. Tožiteljica je dalje priznala, da so se nahajali na menici podpisi, kakeršne toženec navaja, da je *D* to menico tožiteljici doposlal ter so se potem indosamenti, češ nepotrebni, prečrtali; ker pa so sploh bili podpisi dani »in bianco«, je konečno tožiteljica sama menico izpolnila za lastno, misleča, da se je hotelo izdati le lastno menico.

Dež. trgovsko sodišče v Ljubljani je zahtevku toženca ugodilo in plačilni nalog razveljavilo.

Razlogi.

Po obojestranskem priznanju se je menica oddala na ta način, da je toženec podpisal spredaj prazen menični blanket, na katerem je bila zgolj zapisana svota 7000 K, in da je na hrbtu pristavil svoj »giro«, da pa je grofica *C* šele po teh podpisih in po podpisih *D*-a svojo akceptacijo z izrazom »sprejela« zapisala čez podpisa izdateljev ter da je pozneje menica še ne povsem izpolnjena prišla v roke tožiteljice, ki jo je v drugih točkah izpolnila, pri tem pa »indosamenta« toženca in *D*-a prečrtala.

Nadalje je sodni dvor na podlagi navedeb strank v zvezi s predloženo korespondenco, iz katere se da nedvomno posneti volja toženca, da je le hotel prevzeti »giro« za akceptantinj *C*, dokazanim smatral, da toženec nikakor ni hotel sprejeti strožje menične obveze kot izdatelj, oziroma soizdatelj lastne menice, marveč je le hotel dati svoj »giro« za sprejemnico *C* v menično-pravni obliki. Ta način »jamstva« pa je le bil mogoč v obliki menice na lastni ukaz, ker za indosament je edino le upravičen remitent, odnosno izdatelj menice na lastni ukaz. To, da je tožiteljica izpolnila menico kakor lastno, je očitvidno protipravno, in iz tega se ne dajo izvajati menične pravice napram tožencu. Ako pa bi se hotelo meniti, da je le-ta menica trasirana, tedaj ji manjka bistven znak: ime trasata; na drugi strani pa bi bila menična tožba proti tožencu kot izdatelju in indosantu le takrat mogoča, ako bi se bila menica pravočasno za plačilo prezentirala, to pa se je opustilo.

Ugovori so bili torej utemeljeni in je bilo plačilni nalog razveljaviti.

Druga instanca je razsodbo potrdila iz razlogov:

Po vsej pravici je prvo sodišče smatralo, da priznana izpolnitev meničnega blanketa je nepravilna in da tudi v zmislu čl. 7 men. r. in just. min. naredbe z dne 6. oktobra 1853 št. 200 drž. zak. izključuje vsako menično moč, kajti, da se je nameravalo izdati trasirano menico, je nedvomno dokazano po predloženih nahrbtnih podpisih toženca in soizdatelja *D*, kakor tudi po akceptu grofice *C*, in zategadelj ni bilo dopustno, ako se je brez vednosti izdateljev njuna izražena zaveza hotela premeniti in razširiti s prečrtanjem indosamentov ter se je tako povzročila nova menična izjava v obliki lastne menice. Razun tega pa je še bistvo prevzete menične obveze, češ, da je »menični giro«, tožiteljica sama izrečno pripoznala glasom pisma njenega zastopnika, tožencu priposlanega dne 4. marca in 20. aprila 1902.

Na podlagi tega jasnega stvarnega položaja je čisto brez pomena, ako se trdi, da manjka dogovor med tožiteljico in tožencem glede načina izpolnitve menice, in istotako tožiteljica tudi ni imela pravice prečrtati indosamentov češ, da na blanketu ni bilo razvidno ime trasata, kajti v akceptu grofice *C* se je jasno izrazila oseba trasata in v tem se je tudi razvidela kakovost zaželjene menice.

Dalje pa tudi ni vpoštevati, se je li zavedel toženec vsled njegove korespondence svoje menične obveznosti, ker ne gre v obče za takšno obvezo, marveč za nje način — ali izdatelj z nepogojno ali indosant z jamstvom kot »girant«? Prav tako je brez pomena trditev, da se je pripoznala pravna moč plačilnega naloga vsled baje brezpogojnega plačila menične svote s stroški vred. Saj je prav verjetno, kar toženec trdi, da je s plačilom le hotel preprečiti eksekucijo v varnost in priti v posest izvirne menice. Te navedbe le preveč podpira dejstvo, da se ne strinja besedilo v prepisu predložene menice z izvirnikom. Vrh tega pa iz tega plačila nikakor ni moči izvajati argumenta za presojo onih merodajnih formalnih pravnih obvez, ki se razmotrujejo samo v menični pravdi.

Bilo je torej priziv tožiteljice, kot neutemeljen, zavrniti.

Najvišje sodišče je z odločbo z dne 11. marca 1903, št. 2461 revizijo tožiteljice zavrnilo iz razlogov:

Revizija iz razlogov §-a 503 št. 2 in 4 c. pr. r. nikakor ni utemeljena. Razlog št. 2 se hoče v tem najti, ker prizivno sodišče ni dopustilo dokaza o tem, da je toženec dne 15. nov. 1902 celo svoto brezpogojno plačal, češ, da se je s tem nepogojno pripoznal dolg. Temu nasproti je omeniti, da se nikdar ne moremo ozirati na dejstva, ki so se vršila po vloženi tožbi; ako je namreč bil plačilni nalog z dne 11. novembra 1902 št. Cw. 264/2 že ob času izdaje pravno neutemeljen, tudi ne more postati pravno veljaven, oziroma utemeljen po naknadnih dejanjih toženca; nasprotno bi se bila morala tožiteljica, ko se je njej, kakor sama trdi, še pred izdano razsodbo tirjatev nepogojno in popolnoma plačala, — izdaji plačilnega naloga odpovedati, saj toliko, kolikor je bila plačana, ali bi bila morala zahtevke primerno skrčiti. Kar se pa tiče trditve tožiteljice, da je toženec vsled nepogojnega plačila cele menične svote s pripadki vred pripoznal ta dolg, ista ni resnična, ker je toženec že na razpravi pojasnil, zakaj da je menico rešil, ne da bi se v to pravno zavezanega čutil, in temu izvajanju je prizivno sodišče tudi pritrdilo, tedaj ni moči govoriti o tem, da je prizivno postopanje ostalo pomanjkljivo.

A tudi revizijski razlog št. 4 §-a 503 c. pr. r. ni utemeljen. Akoravno se namreč nič ni izrecnega dogovorilo glede izpolnitve menice, koja je dospela neizpolnjena v tožiteljčine roke, vendar tožiteljica ni bila upravičena menični blanket tako izpolniti, da je menica, ki je očitvidno hotela biti trasirana, dobila značaj lastne menice in s tem bistveno poostritev meničnopravnega jamstva na kvar toženca. Tako tožiteljica brez privoljenja toženca ni smela izpolniti menice.

Po pravici sta torej obe nižji instanci ugodili ugovoru toženca na podlagi naredbe z dne 6. oktobra 1853 št. 200 drž. zak., ker ta ugovor ni samo dopusten tedaj, kadar se je menica izpolnila v bistvenih točkah drugače, nego se je dogovorilo, marveč tudi takrat, ako se je izpolnila neopravičeno in toraj proti zakonu. To pa se je pri predmetni menici s tem storilo, da se je v menici tožiteljica zapisala za remitentinjo, akoravno se je iz menice, kolikor je bila ob času, ko jo je bila

sprejela tožiteljica, še neizpolnjena, dal posneti namen na njej podpisanih oseb, da se hoče izdati menica, potegnjena na lastni ukaz toženca in D-a. Da se je ta namen iz meničnega blanketa, kakor ga je tožiteljica sprejela, jasno razvidel, sta nižji inštanci primerno utemeljili in zadostuje, da se v tem oziru opozori na razloge prvih razsodeb. — Beseda »sprejeto« pred podpisom grofice C. je natanko namignila, na koga naj se menica potegne, in toraj ni umestno in utemeljeno, ako tožiteljica navaja, da je radi tega, ker trasat ni bil imenovan, mislila, da se je hotela izdati le lastna menica.

Revizijo bilo je torej zavriniti.

K. W.

b) Določba ces. pat. z dné 5. julija 1853, št. 130 drž. zak., §-a 1. št. 3. *lit. a)* ni uporabna na poti v gozdu, ki jih da napraviti lastnik gozda in tako odtegne dotični svet gozdnemu obdelovanju. — Pogodba, s katero se ustanovi služnostna pravica vožnje čez kako parcelo, ni obvezna za singularnega naslednika v posesti parcele, ako se služnostna pravica ni dala vknjižiti na služeče zemljišče. — Izjemne določbe §-a 1500. obč. drž. zak. ne gre uporabljati tudi glede pravic, ki se ne pridobé potom priposestovanja.

C. kr. okrajno sodišče v K. je v pravdi Antona M. proti Silvestru B. z razsodbo z dne 13. marca 1902 opravilna štev. C 25/2-4 zavrnilo tožbeno zahtevo, naj toženec pripozna, da mu ne pristojta služnostna pravica vožnje čez tožiteljevi gozdni parceli št. 2590/127 in 2590/128 d. o. St. kot služeči zemljišči v korist njegove parc. št. 1590/133, gozda, in št. 1863. travnika iste davčne občine, kot gospodujučih zemljišč in da mora v bodoče opustiti vsako dejanje, ki bi se značilo za izvrševanje te služnosti.

Svoj izrek je sodišče utemeljilo s tem, ker je toženec dokazal, da je služnostno pravico vožnje pridobil s pogodbo, ki jo je sklenil s tožiteljevim posestnim prednikom, njegovim očetom Jožefom M.; ker je tožitelju ob času, ko je prevzel s preprodajno pogodbo posestvo od svojega očeta, bilo znano, da zadevno služnostno pravico izvršuje tudi toženec, kajti pot je bila dobro in globoko izvožena, torej očitna, in je tožitelj živel

na domu svojega očeta, in končno, ker tožiteljev oče in posestni prednik ni mogel odstopiti več pravic, nego jih je imel sam (§ 442 obč. drž. zak.), na preprodanem zemljišču pa se je izvrševala zadevna služnostna pravica.

Zoper to razsodbo je vložil tožitelj priziv iz razloga napačne pravne presoje stvari sklicujoč se na določbo §-a 43. ces. pat. z dne 5. julija 1853, št. 130 drž. zak., po kateri bi bil toženec v vprašanju stoječo služnostno pravico mogel zadobiti le s pismeno sklenjeno pogodbo, dočim je po njegovih dejanskih navedbah sklenil le ustno pogodbo.

V prizivnem priobčilu je zanikal toženec, da bi bile v tem slučaju uporabne določbe ces. pat. z dne 15. julija 1853, št. 130 drž. zak., ker gre tu za redno, stanovitno, vsakomur očitno, obče rabljeno pot skozi gozd, katera se je pred kakimi 18 leti preložila na pripravnejšo progo, katero so potem tožiteljev prednik, toženec in mnogi drugi sosedje nadelovali, in po kateri vozi od takrat vsak, ki potrebuje tamkaj kake vožnje. Take vozne poti skozi gozde ne služijo kot poti za izvrševanje služnostne pravice vožnje, nego so združne poti ter v sosesi vseh združnikov, o čemer govori § 503. obč. drž. zak., ali pa so javne poti po §-u 4. zak. z dne 28. julija 1889 št. 17 dež. zak. za Kranjsko in §-u 28. št. 3. obč. reda za Kranjsko.

C. kr. okrožno sodišče v Novem mestu je z razsodbo z dne 14. maja 1902 opr. št. Bc I. 17/2-9 tožiteljevemu prizivu ugodilo, razsodbo sodišča I. inštanice predrugačilo in spoznalo po tožbeni zahtevi.

Razlogi.

Ni dvoma, da gre v le-tem slučaju za služnost, spadajočo med take, na katere so uporabne določbe ces. pat. z dne 5. julija leta 1853, št. 130. drž. zak. V zmislu §-a 43. tega patenta pa je moči v času po njegovi razglasbi pogodbenim potom take služnosti pridobiti le s pismeno pogodbo, dočim se toženec sklicuje samo na ustno sklenjeno pogodbo.

Pa tudi, ko bi bila ta pogodba sklenjena pravoveljavno in bi vsebovala pravni naslov v zmislu §-a 480. obč. drž. zak., ne bi bila pravnoobvezna za tožitelja, ker je on le singularni naslednik svojega očeta in prednika v posesti parcel št. 2590/127 in 2590/128 d. o. St. in služnostna pravica vožnje na prepoda-

nem posestvu ni vknjižena, po §-u 443 obč. drž. zak. pa se z lastjo nepremičnin prevzamejo samo na njih vknjižena bremena. Okolnost, da je tožitelj vedel o pogodbi in o tem, da po vozni poti vozi tudi toženec, ni odločilna, ker določba §-a 1500. obč. drž. zak. velja samo za pridobitve po priposestovanju.

V prizivnem priobčilu navedeni ugovori, da se znači vozna pot kot zadružna ali kot javna pot, so novote, na katere se v zmislu §-a 482. c. pr. r. ni bilo ozirati.

C. k. r. najvišje sodišče je z razsodbo z dne 22. julija 1902 št. 9259 vsled toženčeve revizije, v kateri se prizivnemu sodišču očita napačna pravna presoja stvari (§-a 503. št. 4 c. pr. r.) glede vseh izrečenih pravnih nazorov, potrdilo razsodbo sod. II. inštanice iz njenih razlogov, a s popravkom, da določbe ces. pat. z dne 5. julija 1853 l. št. 130. drž. zak. na le-ta slučaj niso uporabne, ker veljajo v zmislu §-a 1. il. 3., *lit. a)* le za one poljske služnosti, katere se izvršujejo na gozdnem svetu, ali na svetu, odmenjenem za gozdno obdelovanje, dočim se je svet, na katerem se v pričujočem slučaju izvršuje prepirna služnost, ker ga je lastnik pripravil za vozno pot, odtegnil s tem namenoma gozdnemu obdelovanju in se torej ne more smatrati za svet, kakoršnega ima v mislih navedena zakonova določba.

A. Levec.

c) Javno dobro je v zmislu §-a 311 o. d. z. „*res extra commercium*“, dokler služi javnemu prometu, in priposestovanje lastnine na njem je v zmislu §-a 1455 o. d. z. nedopustno. Priposestovanje delov javnih cest je nemožno tudi zaradi tega, ker je po §-u 7. zakona z dne 26. oktobra 1874 št. 27. dež. zak. za Kranjsko vsaka poraba cestnega telesa prepovedana.

Občina Št. P. je zahtevala v tožbi, vloženi pri c. k. okrajnem sodišču v Novem mestu, naj se razsodi, da je toženi M. P. dolžan priznati, da spadajo deli zemljišča, meječega na njegovo njivo, k javni poti parc. št. 1169 k. o. Št. P., in dolžan odstopiti te dele k omenjeni javni poti.

Okrajno sodišče je z razsodbo z dne 19. oktobra 1902. C 21/2-16 tožbeni zahtevek zavrnilo z ozirom na to, da se tudi javno dobro da z izključnim vživanjem priposestovati, da je toženec

v zvezi s svojimi predniki prepirni prostor užival skozi 40 let in ga torej priposestvoval.

Prizivno sodišče v Novem mestu je ugodilo z odločbo z dne 11. novembra 1902, Bc. I. 53/2-29 popolnoma tožbenemu zahtevku.

Razlogi.

Da je cesta par. št. 1169 d. o. Št. P. javno dobro, dokazano je po zemljiškoknjižnem izpisu z dne 30. januarja 1902, in da spada sporni, od tožnice zahtevani prostor k navedeni cestni parceli, dognano je po izreku izvedencev. Kot k javnemu dobru spadajoči del je pa prepirni prostor po §-u 311 o. d. z. odtegnjen posesti in ga torej v zmislu §-a 1455 leg. cit. ni možno priposestovati.

A tudi, ko bi nazor, da se javno dobro, ker njegova pridobitev ni zabranjena (§ 1455 o. d. z.), da priposestovati, pravilen bil, ni prvi sodnik pravno stvari prav presodil, kajti po izpovedbah zaslišanih prič prepričalo se je prizivno sodišče, da je bila poleg brega kolovozne poti na strani toženčeve njive že od nekdanj do najnovejšega časa steza. Ta steza je držala prav po sedaj prepirnem prostoru in služila vaščanom za pešpot, prepirni prostor se je torej tudi dejanski uporabljal kakor javno dobro (§ 288 o. d. z.). Iz tega pa izhaja, da toženec spornega prostora ni mogel priposestovati, ker ga ni izključno posedoval in užival vso priposestovalno dobo.

Končno pa se je sodišče po izreku zvedenca, da se je javna pot preložila radi tega, ker se je voda po nekoliko zakrivljeni in navzdol viseči javni poti odtakala na strani ravno nasproti toženčevi njivi in tamkaj trgala zemljo ter jo splavljala navzdol, dočim se je na nasprotni strani torej ob toženčevi njivi vedno odlagalo nekaj zemlje vsled deževja in oranja, — prepričalo, da se je breg ob toženčevi njivi od leta do leta vedno bolj pomikal na javno pot in da se je njiva toženčeva s tem širila. Dognano torej ni, da bi bil toženec ravno sporni prostor užival vso priposestovalno dobo.

C. kr. najvišje sodišče je z razsodbo z dne 28. januarja 1903 št. 17545 potrdilo sodbo prizivnega sodišča.

Razlogi.

Po ugotovitvah sodišč I. in II. instance je parc. št. 1169 d. o. Št. P. javno dobro in se tudi sedaj še uporablja kakor tako. Dokler pa ta uporaba traja, je ta prostor po §-u 311 o. d. z. »res extra commercium« in vsaki zapedbi po §-u 1455 o. d. z. in sosebno priposestovanju odtegnjen. Že iz tega razloga je prizivno sodišče ugodilo po pravici tožbenemu zahtevku in se po vsej pravici ni oziralo na zahteve toženca, opirajoče se samo na priposestovanje. Razun tega pa o priposestovanju spornega prostora ne more biti govora, ker si je toženec posest istega pridobil sukcesivno v teku mnogo let in ker toženec ni dokazal, na katerih delih je priposestovalno posest izvrševal vsaj 40 let (§ 1472 o. d. z.), in ker je po §-u 7 zak. z dne 26. oktobra 1874 št. 27 d. z. za Kranjsko vsaka poraba cestnega telesa ne le prepovedana, temveč celo kazniva. Iz zadnjega razloga je pa tudi priposestovanje služnostne pravice na spornem prostoru po tožencu in njegovih posestnih prednikih nedopustno. Nazoru toženca, da se današnji sporni prostor že dolgo ne uporablja za javno cesto in da je vsled tega prenehal biti javno dobro, se ne more pritrditi, ker pride v poštev le vse ocestje kakor celota, to pa služi še danes javnemu prometu.

Pernuš.

d) Vsprejeti je dedno prijavo, četudi je bila podana potem, ko se je zapuščinska razprava že sklenila, a tozadevni sklep še ni pravomočen (§ 120 zap. pat.).

C. kr. okr. sodišče v Celju je s sklepom od 22. oktobra 1902 A 832/1-15 dedno, na podlagi zakona pogojno izrečeno prijavo k zapuščini dne 10. decembra 1901 v Zadobrovi umrle Barbare K., ki sta jo podala zapustničina sina Jernej in Pavl K., vzelo na znanje in zapuščinsko razpravo zapuščinskooblastno odobrilo. Glede dedne pravice zapustničinega sina Gregorja K. je pa izreklo, da se nanjo v zmislu § 120 ces. patenta z dne 9. avgusta 1854 št. 208 drž. zak. ni moglo ozirati, ker isti ni hotel oddati dedne prijave.

Vsled rekurza Gregorja K. je pa c. kr. okrožno sodišče v Celju storilo nastopni sklep z dne 9. decembra 1902 R I 206/2-1:

Rekurzu, v kolikor je naperjen proti sprejemu zapuščinsko-razpravnega zapisnika in proti odobrilu zapuščinske razprave, se ne ugotovi in potrdi izpodbijani sklep prve instance. Sklepanje o v rekuru novostavljenih predlogih, naj se sprejme rekurentova izjava, da se zdaj prijavi za dediča k zapuščini Barbare K. nepogojno na podlagi oporoke, in naj se zaslišijo oporočne priče pod prisego, pa se prepušča razpravnemu sodišču.

Razlogi.

V pisni oporoki z dne 10. marca 1900 je postavila Barbara K. svojega sina, rekurenta Gregorja K. za glavnega dediča tako, da naj prevzame celo zapuščino za 4000 K in naj izplača v oporoki navedena pobožna volila, a nujna dediča, Janeza in Pavla K. je zapustnica v oporoki popolnoma zamolčala. Ta dva sta torej zahtevala svoj dolžni del, in vsled tega se je zapuščinska imovina popisala in cenila na 12.002 K 67 v.

Kakor je iz razpravnih spisov razvidno, rekurent na noben način ni hotel oddati izjave, ali se prijavi na podstavi oporoke za dediča ali ne, in čeprav so ga sodnik, sodni komisar in celo njegov pravni zastopnik poučili in opozarjali na zakonite posledice, ako se ne izjavi, je ponavljal rekurent samo le-te besede: »da se testamenta drži«.

Nato je razpravno sodišče razpravljalo zapuščino samo le z rekurentovima bratoma Janezom in Pavlom K., ki sta se na podlagi zakona dedičema prijavila; odkazalo jima je zapuščino vsakemu do polovice in je z rekuriranim sklepom zapuščinsko razpravo zapuščinsko-oblastno odobrilo.

Ta sklep izpodbija rekurent z rekurzom in navaja, da oporoka z dne 10. marca 1900 ni pismena, temuč ustna oporoka, da je ustna oporoka druge vsebine, kakor pismena, da je namreč rajnka določila v oporoki, da se mu mora iz onega zneska, ki presega vrednost zapuščine nad 4000 K, izplačati njegova dedščina po očetu z vsemi zapadlimi obrestmi od dne očetove smrti, in da on (rekurent) zavoljo tega, ker se ta oporoka ni hotela vzeti za podlago zapuščinske razprave, ni mogel nastopiti zapuščine na podlagi nepravilne oporoke.

Ne glede na to, da rekurent v teku večkrat preloženih razprav o tem nič ni omenil, pa ta okolščina, če bi tudi bila res-

nična, rekurenta nikakor ni ovirala prijaviti se dedičem bodisi na podstavi pismene, bodisi na podstavi ustne oporoke, kajti jasno je, da se mora pri računu dolžnega dela rekurentova očetova dedščina kot dolg od imovine odšteti in se je to zgodilo tudi v le-tej razpravi (§ 785 obč. drž. zak.).

Razpravno sodišče je ravnalo strogo po določilu §-a 120 razpr. pat. in torej ni nobenega zakonitega razloga, da bi se razveljavil izpodbijani sklep. Ako je rekurent še le zdaj uvidel, da ni prav storil, ko se ni prijavil dedičem, in ako hoče rekurent zdaj dokazati dedno pravico, treba poprej dognati postopanje, predpisano v §-ih 125 in 126 razpr. pat., in še le potem je moči ponoviti zapuščinsko razpravo. — Rekurz je torej neutemeljen in ga je bilo zavriniti; sklepanje o navedenih predlogih pa je bilo prepustiti za to pristojni prvi instanci.

C. kr. najvišje sodišče je na revizijski rekurz Gregorja K. proti zgoraj navedemu sklepu okrožnega sodišča v Celji, ter dalje na revizijski rekurz Jerneja in Pavla K. proti sklepu okrožnega sodišča v Celji od 2. februarja 1903 R I 19/3-1, s katerim se je vsled rekurza Gregorja K. razveljavil sklep okrajnega sodišča v Celji od 28. decembra 1902 A 832/1-21 in se je le-temu sodišču zaukazalo, vsprejeti njegovo dedno prijavo k zapuščini — sklenilo dne 10. marcija 1903, da se revizijskemu rekurzu Gregorja K. ugotovi, in sklepa okrožnega sodišča v Celju od 9. decembra 1902 R I 206/2-1 in okrajnega sodišča v Celju od 22. oktobra 1902 A 832/1-15 razveljavita, in zaukazalo je okrajnemu sodišču, da naj po zakonu reši dedne, od Gregorja K. iz naslova oporoke, a od Jerneja ter Pavla K. iz naslova zakona oddane prijave. — Revizijski rekurz Jerneja in Pavla K. pa je zavrnilo.

Razlogi.

S sklepom okr. sodišča v Celju od 22. okt. 1902 A 832/1-15 se je po zmislu §-a 120 zap. pat., izključivši Gregorja K., ki ni bil oddal dedne prijave, odobrilo zapuščinskorazpravni zapisnik, sestavljen z Jernejem in Pavlom K., ki sta se bila prijavila za dediča iz naslova zakona. Toda Gregor K. je pred pravomočnostjo tega sklepa in izpodbijajoč ga prijavil se dedičem iz naslova oporoke. Ker prej zapuščinska razprava ni še bila sklenjena, zato je bilo dedno prijavo, podano po preteku v §-u 120 zap. pat. do-

ločenega roku, temeljem §-a 122 ibid. vsprejeti. Zato pa je sklep rekurznega sodišča od 2. februarja 1903 R I 19/3-1, s katerim se je okraj. sodišču zaukazalo vsprejeti dedno prijavo, v zakonu utemeljen in bilo ga je na revizijski rekurz zakonitih dedičev potrditi. Ker pa se je Gregor K. prijavil dedičem, predno je sklep od 22. oktobra 1902 A 832/1-5 stopil v pravno moč, in ker se je po vsprejetju dedne prijave, ki jo je smatrati za veljavno že v času, ko je bila izročena, spremenil položaj, kajti opraviti je sedaj z dedno prijavo Gregorja K., ki je bila podana pred sklepom razprave, odnosno pred izdanim prisojilom, bilo je potemtakem sklep od 22. oktobra 1902 A 832/1-13, ker ne ustreza več stvarnemu položaju, razveljaviti in okr. sodišču zaukazati, da postopa nadalje po zakonu.

LISTEK

Nova c. kr. justična palača in nova jetnišnica v Ljubljani.¹⁾

Justična uprava, videča, v kakih nedostatih, pravosodju in kazenski svrhi naravnost kvarnih, poled tega še v različnih poslopih se nahajajo sodni uradi in jetnišnica v Ljubljani, je že od l. 1890. najprej začela poizvedovati, kam bi se postavilo novo sodno poslopje. Ta poizvedovanja so bila seveda zelo obširna, ker se ni bilo ozirati samo na prometne potrebe občinstva, na socialne razmere in pa na tekočo cestno regulacijo, ampak tudi na državni zaklad, ki je bil itak obremenjen vsled zidanja sodišč v zadnjih desetih letih. Poleg tega je prišla leta 1895 potresna, za deželno stolico Ljubljano tako usodna katastrofa, ki je seveda občutno prizadela gospodarstvo vseh stanov, vnela veselje do zidanja in podražila zemljišča. Naposled se je ministrstvo odločilo za zemljišče, na katerem stoji poslopje sedaj.

Zidanje pa se je zakasnilo nekaj radi odmerjenja zemljišča in radi še ne provedene cestne regulacije, nekaj pa radi novih civilnopravnih zakonov in sodnega poslovnika, ker je po tem bilo treba deloma izpremeniti načrte, ki so bili napravljeni, ko je bila še veljavna prejšnja sodna ustava.

*) Glej »Slov. Pravnik« l. 1903 na strani 125.

Šele koncem 1898. leta je bil odobren načrt, ki ga je izdelal nadinžener Anton vitez pl. Spinler. Februarja leta 1896. je bil le-ta imenovan za voditelja stavbe, a stavbinemu odseku je bil za predsednika postavljen c. kr. predsednik deželnega sodišča g. Levičnik in za njegovega namestnika in administrativnega stavbnega referenta c. kr. deželnosodni svetnik g. dr. Viktor Wagner.

Sedaj se je začelo živahno delovanje. Izkopavati za glavno stavbo se je začelo 24. avgusta 1899, do strehe se je dozidalo 13. oktobra 1900. Dne 23. julija 1902 je bila cela stavba toliko dodelana, da se je lahko selilo vanjo. Od 24. julija do 2. avgusta 1902 je bila selitev okrajnega sodišča in civilnosodnih oddelkov deželnega sodišča, od 19. do 23. avgusta 1902 pa selitev kazenskosodnih oddelkov obeh sodišč, državnega pravdnštva in jetnišnice deželnega sodišča, tako da se je koncem sodnih počitnic, t. t. 25. avgusta 1902 že vse uradovanje vršilo v novem poslopju. Samo umetniška oprema nekaterih dvoran je trajala dalje časa; zato so se razprave kazenskega in porotnega sodišča vršile v novem poslopju šele od 16. septembra, oziroma 1. decembra 1902 naprej.

Zidanje, skupno z opravo je trajalo 3 leta in 4 mesece, kar je razmeroma jako malo z ozirom na slabo vreme leta 1900. in 1901.

Ves stavbni kompleks pokriva prostor $6046{,}72\text{ m}^2$ in meji severno na Predilne ulice, južno na Sodnijske ulice, vzhodno na Miklošičevo cesto, zahodno na Cigaletove ulice. Cela stavbna area ima severno in južno dolžino $78{,}45\text{ m}$, vzhodno in zahodno dolžino $213{,}31\text{ m}$.

Na jugu, z glavno fronto proti Sodnijskim ulicam leži sodno poslopje, vzgrajeno v renesančnem slogu, v obliki pravokotnika, čigar južna in severna stranica merita po $78{,}45\text{ m}$, vzhodna in zahodna stranica pa $71{,}10\text{ m}$. Poslopje obstoji iz podzemlja, pritličja s tremi dvorišči in iz dveh nadstropij. V kletah so kotli za malotlačno parno kurjavo, shrambe za kurivo in druge zaloge, kakor tudi sodni arhivi. Po drugih nastropjih so uradni prostori sodišč, državnega pravdnštva, c. kr. glavnega davčnega in sodnega depozitnega urada, in stanovanja za služe, katerim je nadzirati poslopje.

Fasada je priprosta in resna, primerna vzvišenemu namenu, za katerega naj služi poslopje, ter ima v sredi in na oglih rizalite. Sredo glavne fronte diči bogato razvit monumentalen, z umetnim kamenom fasadiran srednji rizaliti. Nad rizaliti se dvigujejo atike, sredi glavne fronte pa pročelje (tympanon). Streha je krita s škrilji.

Zaradi kakega potresa so se od pritličja navzgor namestu oprogov položile nad okna in vrata traverze ter se je zidovje zelo močno zvezalo. Vse druge prostore, katere je po predpisih posebno varovati, na pr. registrature, zemljiškoknjižne in blagajniške lokale se je napravilo varne pred ognjem in pokrilo z betonastimi stropi nekaj po sistemu Monierjevem, nekaj po sistemu Hennebignevem. Drugi prostori imajo deloma obokane stropje, deloma stropje iz tramov v traverzah.

Vsi prometni prostori in stanovanja imajo tla iz trdih hrastovih deščic ali parketna tla, drugi prostori pa mehka tla. Hodniki, veže in stranišča so potlakana s šamotnimi ploščami.

Glavni vhod je tam, kjer je glavna fronta, in je okrašen s heraldičnim orlom. Iz veže se pride v umetniško opremljeno pritlično veževje. Vzhodno in zahodno od tod sta hodnika, pri kojih se tudi začno glavne stopnice. Na severnih koncih hodnikov so napravljene stranske stopnice, tako da se pride v nadstropja iz Sodnijskih ulic po obojih glavnih stopnicah, iz Miklošičevih in Cigaletovih ulic pa po stranskih stopnicah. V pritlična koridorja držita tudi vhoda vzhodno in zahodno iz imenovanih stranskih ulic. Glavne stopnice so iz kamena in železa in so podprte s štirimi kamenitimi stebri. Ograja na stopnicah je iz kovaškega železa in bogato izdelana. Tudi stranske stopnice so iz kraškega kamena. Vsa veževja in stopnice so nakičene s sadrenimi in podobarskimi okraski. (Dalje prihodnjič.)

Razne vesti.

V Ljubljani, 15. majnika 1903.

— (Iz kronike društva »Pravnika«.) Četrty društveni večer je bil v »Narodnem domu« dne 30. pr. m. z velezanimivim predavanjem gosp. dra. Janka Polca o primerjajočem kazenskem pravoznanstvu, vzlasti iz kazenskega prava kitajskega. Na petem društvenem večeru dne 13. t. m. je

— (Osobne vesti.) Imenovani so: viš. dež. sod. svetnik M. Ternovec za dvor. svetnika najvišjega sodišča; dež. sod. svetnik V. Beran v Gradci in tit. viš. dež. sod. svetnik K. Ekl v Celju za viš. dež. sodišča svetnika pri nadsodišču v Gradcu; dež. sod. svetnik L. Golia v Novem mestu za viš. dež. sod. svetnika ravnotam; dež. sod. svetnik dr. Fr. Voušek v Mariboru za viš. dež. sod. svetnika ravno tam; drž. pravdnik dr. A. Nemanič v Mariboru za drž. pravdnika šestega čin. razreda v Celovcu; avskultant J. Zdolšek za sodnega pristava v Gornjem Gradu; avskultant A. Mulej za sodnega pristava v Šmarji. — Podeljeno je sodnemu tajniku dru. T. Stegu, doslej v justičnem ministrstvu, mesto sodnega tajnika v Gorici. — Premeščena sta sodni pristav dr. Fr. Mohorič iz Gornjega Grada v Ormož, sodni pristav R. Terstenjak v Št. Lenart.

Na spodnještajerskih in kranjskih sodiščih se je pred kratkim uvedla novotarija, ki je sama na sebi morda brez pomena, ki pa prav čudno osvetljuje težnjo, s katero se izkuša pri vsaki, tudi najmanjši priliki po ovinkih izpodriniti slovenski jezik iz rabe v okoliših c. kr. višjega deželnega sodišča v Gradcu.

Ta navada je, kakor rečeno, obstajala brez pomislekov že desetletja. Pretrgala se je pa po obrazcih, ki so se sodiščem slovenskega Štajerskega in Koroškega, kakor tudi na Kranjsko, od zgoraj poslala z navodilom, da se je njih držati. Ti obrazci obsegajo namreč najprej opomnjo (imenovano »odredba o vročitvi«), glasom katere je tudi pri slovenskih prošnjah odloke za davčni urad in za skontovnega komisarja sestavljati v nemškem jeziku.

»Beschluss:

- 1.) K. k. Hauptsteueramt (deutsch),
- 2.) Scontrirungscommissär, Sammlung (Vormerk-Nr. . . .) (deutsch),
- 3.) — — — — —

Jednako se je glasilo v drugih semkaj spadajočih obrazcih, na pr. št. 106, 109, 110, 112, 113 i. t. d.

Ta odredba stoji sicer v nasprotju z gori navedenimi predpisi depozitouradnega navodila in torej ne veže sodnika. Vendar se je pa bati, da bo marsikateri sodnik smatral to odredbo za obvezno, ker se nahaja na obrazcih, poslanih mu od višjega oblastva. Če hoče biti zvest svoji, s prisego obljubljeni dolžnosti in ravnati se po obstoječih zakonih, sestavi sicer na slovensko prošnjo za stranko slovenski odlok, nasprotno pa, pokoren migljaju od zgoraj, za davčni urad nemškega; imel bode potemtakem dvojno delo. Drugi sodniki pa, ki manj gledajo na dolžnost, si bodo iz težave na-prosto tako pomagali, da bodo pri slovenskih prošnjah tudi za stranko napravili le nemški odlok. Tako se bode gotovo v mnogih slučajih kratila pravica Slovencev, na slovenske vloge dobivati slovenske rešitve.

Če se pa pravični in svojih dolžnosti zavedajoči se sodniki ne bodo dali k temu zvoditi, temveč bodo sestavili dva odloka, nikakor ni izključeno, da ne bosta slovenski, stranki vročeni izvirni odlok in za davčni urad napravljeni nemški prevod popolnoma soglašala. Omenjeno dosedanje litografsko razmnoževanje je nudilo gotovost, ki torej odslej odpade. Ako zapazi depozitni urad, kateremu mora stranka vročeni jej izvirni odlok predložiti pri dvignjenju, kakšno tako divergenco, mora po §-u 50 depozitouradne instrukcije odreči izplačilo ter počakati navodila od sodišča, kateremu je to objaviti. In stranka, ki pride s svojim slovenskim izvirnikom v depozitni urad, lahko gre potem brez vspeha domov ter čaka, da se odpravi razlika in sama dobi novo obvestilo. Kdo povrne stranki v takem slučaju stroške za opetovana pota, kdo jo odškoduje za dangubo in izgubljeni zaslužek, kdo tudi drugo škodo, ki mu morebiti nastane vsled odloženega izplačila?

Proti tej novotariji so tehtni pomisleki ne le s stališča upravičenih koristi stranke, temveč tudi iz ozirov na gotovo in enostavno uradovanje sodišč; na drugi strani pa ne govori zanjo noben pameten stvaren razlog, in nagibov za to novotarijo je iskati le v težnji, pokopati zopet košček slovenskega uradovanja ter uganjati nemškonacionalno politiko, oziroma jo podpirati.

Podpisani stavijo torej vprašanje:

1.) Kako more njega ekselenca opravičiti, da se je na sodišča v slovenskih krajih Štajerskega, Koroškega in Kranjskega izdalo izpodbijano navodilo?

2.) Jeli njega ekselenca pripravljena, razveljaviti te spotikljive obrazce in jih namestiti z drugimi, v katerih ne bo grajanega, dotičnim predpisom nasprotujočega navodila glede jezika, kakor tudi istočasno za-bičiti po teh obrazcih zapeljanim sodiščem, da je na slovenske vloge i stranki, i tozadevnim uradom vročevati enakoglasne slovenske odloke?

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 26; naroča se tudi pri O. Fischerju, knjigotržcu v Ljubljani, na Kongresnem trgu.

